

Rundskriv T-2/08

Om barn og planlegging

Forord

Hvordan det er der barn vokser opp er avgjørende for deres mulighet for en trygg oppvekst, motorisk utvikling og god helse. Å planlegge for et samfunn der trygge oppvekstmiljø har gode møtesteder, muligheter for lek, og aktivitetsfremmende omgivelser er noe av det viktigste vi kan gjøre. Barns hverdag blir mer og mer stillesittende. Manglende fysisk aktivitet gir uheldige konsekvenser for stadig flere barn og unges helse. Å skape omgivelser som gir rom for fantasibasert lek, samvær og fysisk utfoldelse blir stadig viktigere.

Rikspolitiske retningslinjer for å styrke barn og unges interesser i planleggingen ble iverksatt i 1989 for å ivareta interessene til de yngste i samfunnsutviklingen. En evaluering av kommunenes anvendelse av disse retningslinjene fra 2006 viser at selv om kommunene kjenner til retningslinjene og formålet med dem, er det ofte andre hensyn som vinner frem når det oppstår konflikt mellom ulike interesser der barn og unge er en av dem.

Dette rundskrivet presiserer kommunens ansvar for at all plan- og byggesaksbehandling ivaretar hensynet til barn og unges behov for gode oppvekstvilkår og nærmiljø. Det er kommunens ansvar uavhengig av hvem som initierer og utfører planleggingen.

Regjeringen ønsker at Rikspolitiske retningslinjer for barn og unge skal håndheves strengere og mener at i de tilfeller det er interessekonflikter bør barns behov for aktivitetsfremmende arealer veie tyngre enn de hittil har gjort.

Hensynet til barn og unges oppvekstvilkår må komme på dagsorden igjen!

Erik Solheim

Dette rundskrivet (T-2/08) erstatter rundskriv T-4/98 og notat fra Miljøverndepartementet til kommunene og fylkesmennene datert 29.august 1989. Det er ikke gjort endringer i selve retningslinjene.

Vi gjør oppmerksom på ny plandel av plan- og bygningsloven som ble lagt frem for Stortinget 15. februar 2008, og ny bygningsdel av plan- og bygningsloven som ble lagt frem 5.april 2008.

Forslaget til ny plandel viderefører intensjonene knyttet til hensynet til barn og unges interesser, og viktigheten av kommunens ansvar for barn og unge oppvekstvilkår. Forslaget forsterker kommunens ansvar for medvirkning fra befolkningen generelt og fra barn og unge spesielt.

Innhold

1. Rikspolitiske retningslinjer for å styrke barn og unges interesser i planlegging	4
2. Utdypende forklaring til rikspolitiske retningslinjer for å styrke barn og unges interesser i planlegging	8
3. Veiledning til rikspolitiske retningslinjer for å styrke barn og unges interesser i planlegging	17
Vedlegg	36

1. RIKSPOLITISKE RETNINGSLINJER FOR Å STYRKE BARN OG UNGES INTERESSER I PLANLEGGINGEN

Rikspolitiske retningslinjer for å styrke barn og unges interesser i planleggingen, vedtatt i statsråd 1. september 1989.

1. Nasjonale mål for barn og unges oppvekstmiljø

Viktige nasjonale mål er å:

- a. Sikre et oppvekstmiljø som gir barn og unge trygghet mot fysiske og psykiske skadevirkninger, og som har de fysiske, sosiale og kulturelle kvaliteter som til enhver tid er i samsvar med eksisterende kunnskap om barn og unges behov.
- b. Ivareta det offentlige ansvar for å sikre barn og unge de tilbud og muligheter som samlet kan gi den enkelte utfordringer og en meningsfylt oppvekst uansett bosted, sosial og kulturell bakgrunn.

2. Formålet med rikspolitiske retningslinjer (RPR) for å styrke barn og unges interesser i planleggingen

Formålet med disse rikspolitiske retningslinjene er å:

- a. Synliggjøre og styrke barn og unges interesser i all planlegging og byggesaksbehandling etter plan- og bygningsloven.
- b. Gi kommunene bedre grunnlag for å integrere og ivareta barn og unges interesser i sin løpende planlegging og byggesaksbehandling.
- c. Gi et grunnlag for å vurdere saker der barn og unges interesser kommer i konflikt med andre hensyn/interesser.

3. Ansvarsforhold

Ansaret for å ivareta intensjonene og kravene i disse retningslinjene tillegges følgende instanser:

- a. Miljøverndepartementet har overordnet ansvar for generell oppfølging, utvikling og veiledning i forhold til disse retningslinjene. Ansaret skal utøves i nært samarbeid med andre berørte departementer.
- b. Fylkeskommunene skal, i samråd med fylkesmannen, så langt det er mulig veilede og gi kommunene nødvendig støtte til å sikre barn og unges interesser i kommunens planarbeid i henhold til pkt. 4 og 5 i disse retningslinjene.

Fylkeskommunen og fylkesmannen skal, der det er nødvendig for å ivareta formålet med pkt. 5, gi uttalelse og eventuelt framsette innsigelser til kommuneplan og reguleringsplan/bebyggelsesplan. Fylkesmannen skal ved utøvelse av sin virksomhet etter plan- og bygningsloven påse at kravene til behandling i pkt. 4 er ivaretatt.

- c. Kommunene skal sikre at pkt. 4 og 5 i retningslinjene blir ivaretatt og klargjøre hvor i kommunen ansvaret med å følge opp retningslinjene skal ligge.

4. Krav til den kommunale planleggingsprosessen

Kommunen skal:

- a. Vurdere konsekvenser for barn og unge i plan- og byggesaksbehandlingen etter plan- og bygningsloven.
- b. Foreta en samlet vurdering av barn og unges oppvekstmiljø for å innarbeide mål og tiltak i kommuneplanarbeidet.
- c. Utarbeide vedtekter, bestemmelser og retningslinjer om omfang og kvalitet av arealer og anlegg av betydning for barn og unge, som skal sikres i planer der barn og unge er berørt
- d. Organisere planprosessen slik at synspunkter som gjelder barn som berørt part kommer fram og at ulike grupper barn og unge selv gis anledning til å delta.

5. Krav til fysisk utforming

Følgende skal vies spesiell oppmerksomhet:

- a. Arealer og anlegg som skal brukes av barn og unge skal være sikret mot forurensning, støy, trafikkfare og annen helsefare.
- b. I nærmiljøet skal det finnes arealer hvor barn kan utfolde seg og skape sitt eget lekemiljø. Dette forutsetter blant annet at arealene:
 - er store nok og egner seg for lek og opphold
 - gir muligheter for ulike typer lek på ulike årstider
 - kan brukes av ulike aldersgrupper, og gir muligheter for samhandling mellom barn, unge og voksne.
- c. Kommunene skal avsette tilstrekkelige, store nok og egnet areal til barnehager.
- d. Ved omdisponering av arealer som i planer er avsatt til fellesareal eller friområde som er i bruk eller er egnet for lek, skal det skaffes fullverdig erstatning. Erstatning skal også skaffes ved utbygging eller omdisponering av uregulert areal som barn bruker som lekeareal, eller dersom omdisponering av areal egnet for lek fører til at de hensyn som er nevnt i punkt b ovenfor, for å møte dagens eller framtidens behov ikke blir oppfylt.

6. Endringer i retningslinjene

Mindre vesentlige endringer i retningslinjene kan foretas av departementet.

2. UTDYPENDE FORKLARING TIL RIKSPOLITISKE RETNINGSLINJER FOR Å STYRKE BARN OG UNGES INTERESSER I PLANLEGGINGEN

PUNKT 1. NASJONALE MÅL FOR BARN OG UNGES OPPVEKSTMILJØ

Lovteksten i Plan- og bygningslovens § 17-1 første 1.ledd lyder:

«Kongen kan stille opp generelle mål og rammer og gi retningslinjer for den fysiske, økonomiske og sosiale utvikling i fylker og kommuner som skal legges til grunn for planleggingen etter denne lov.»

Formålet med rikspolitiske retningslinjer er å klargjøre nasjonale eller regionale interesser på områder der dette er nødvendig for å sikre at disse interessene blir ivaretatt i den kommunale og fylkeskommunale planleggingen.

Rikspolitiske retningslinjene gir regjeringens syn på

- hvilke hensyn og interesser det skal legges særlig vekt på
- hvordan avveininger i konfliktsituasjoner skal foretas

De nasjonale mål angitt i punkt 1 er i samsvar med plan- og bygningslovens formål, angitt i § 2, der det går frem at det ved planlegging etter loven spesielt skal legges til rette for å sikre barn gode oppvekstvilkår.

En av samfunnets største oppgaver er å legge til rette for at barn og unge vokser opp i trygge forhold, med voksenpersoner rundt seg som ivaretar grunnleggende behov og nærhet, og gode oppvekst- og nærmiljø. Gode nærmiljøer for barn og unge karakteriseres av god tilgang på trygge og varierte områder for lek og aktiviteter uten støy og forurensning.

Uttrykket barn og unge gjelder aldersgruppen 0-18 år (umyndige). Innenfor denne gruppen vil behov og forutsetninger være sterkt forskjellige, og tiltak for å sikre oppvekstvilkårene må vurderes ut fra de behov barn i ulike aldre har. Dette gjelder ikke minst for grupper med nedsatt funksjonsevne. Videre innebærer det også at kommunene skaffer seg innsikt om innvandrerbarns og unge innvandreres interesser.

Barn og unge er ikke rettighetshavere i formell forstand. De blir ikke varslet som grunneiere eller naboer og kan heller ikke alltid selv formulere eller ta opp sine krav. De har heller ikke økonomiske ressurser. Jo yngre barna er, desto mer avhengig er de av at de voksne ivaretar deres behov. Herunder å legge til rette for medvirkning.

Rikspolitiske retningslinjer for barn og unge er gitt med hjemmel i plan- og bygningsloven og gjelder planlegging og byggesaksbehandling etter denne loven. Ettersom retningslinjene gir overordnede mål for barn og unges oppvekstmiljø, kan de også brukes ved fortolkningen og praktisering av annet regelverk som skal ivareta samme mål.

Punkt 1 gir overordnede mål for barn og unges oppvekstmiljø, men gir en ramme for det virkeområdet rikspolitiske retningslinjer tar opp, dvs. planlegging og byggesaksbehandling etter plan- og bygningsloven.

Punkt 1 skal sikre et oppvekstmiljø med trygghet mot fysiske og psykiske skadevirkninger på samme vis som arbeidsmiljøloven vil sikre et arbeidsmiljø som gir grunnlag for en helsefremmende og meningsfylt arbeidssituasjon som gir full trygghet mot fysiske og psykiske skadevirkninger.

Barn har ingen egen lov som sikrer dette. Rikspolitiske retningslinjer for barn og unge skal bidra til at dette ivaretas i planlegging og byggesaksbehandling.

Innholdet er i samsvar med nasjonale mål, som tidligere har kommet til uttrykk i stortingsmeldinger, handlingsplaner og offentlige utredninger om barn og unges oppvekstmiljø. Se veiledning.

PUNKT 2. FORMÅLET MED RIKSPOLITISKE RETNINGSLINJER (RPR) FOR Å STYRKE BARN OG UNGES INTERESSER I PLANLEGGINGEN.

Punkt 2 avgrensner retningslinjenes virkeområde til virksomhet etter plan – og bygningsloven.

Punkt 2 a Synliggjøre og styrke barn og unges interesser i all planlegging og byggesaksbehandling etter plan- og bygningsloven

Punkt 2a presiserer at styringssignalene gjelder all plan- og byggesaksbehandling etter plan- og bygningsloven.

Planer etter plan- og bygningsloven omfatter kommuneplaner, kommunedelplaner, reguleringsplaner og bebyggelsesplaner på kommunalt nivå, og regionale planer som fylkesplaner og fylkesdelplaner.

Også overordnet planlegging, på regionalt nivå, er en viktig arena for å ta i bruk gode planprinsipper som bidrar til gode oppvekstmiljø. Herunder gjelder samordnet areal- og transportplanleggingen, tilrettelegge for fysisk aktivitet og helsefremmende samfunn ved sammenhengende grønnstrukturer med gode forbindelser til omkringliggende naturområder på tvers av kommunegrenser.

Punkt 2 b Gi kommunene bedre grunnlag for å integrere og ivareta barn og unges interesser i sin løpende planlegging og byggesaksbehandling

Punkt 2b understreker at hensikten med retningslinjene er å støtte kommunene i deres arbeid for barn og unge. Retningslinjene gir kommunene et grunnlag for å utvikle en planleggingsprosess som sikrer at hensynet til barn og unge blir synliggjort og bedre ivaretatt.

Punkt 2c. Gi et grunnlag for å vurdere saker der barn og unges interesser kommer i konflikt med andre hensyn/interesser

Gjennom å oppfylle kravene om planprosess, kartlegging og dokumentasjon vil retningslinjene gir grunnlag for å foreta en avveining ved konflikter.

Retningslinjene vil bli lagt til grunn for vurdering av konfliktsaker som fremmes for sentral behandling etter plan- og bygningslovens § 20-5, femte ledd og § 27-2, nr. 2.

PUNKT 3. ANSVARFORHOLD.

Det generelle ansvar for plan- og byggesaksbehandling etter plan- og bygningsloven er gitt i loven.

Punkt 3 plasserer ansvaret for håndheving av og oppgaver knyttet til disse rikspolitiske retningslinjene.

Ansvarspunktet understreker behovet for samarbeid på tvers av sektorer og nivåer. Særlig viktig er det å få til et samarbeid mellom instanser med planfaglig kompetanse og instanser med kunnskap om barn og unges behov og situasjon.

Ansvarspunktet innebærer ikke at det må opprettes nye organer.

Punkt 3 a Ansvar på statlig nivå

Miljøverndepartementet har det overordnede ansvar for generell oppfølging, utvikling og veiledning i forhold til disse retningslinjene.

På statlig plan forutsettes det etter punkt 3a et samarbeid mellom alle departementer som på ulike måter har ansvar for samfunnsutvikling, nærmiljø og oppvekstforhold, trafikkforhold, helseforhold, barn og unge.

Dette er viktig for at også statlige organer på regionalt nivå skal få veiledning og kunnskap om hvordan de kan bidra til å ivareta hensynet til barn og unge i planleggingen.

Punkt 3 b Ansvar på regionalt nivå

- Fylkeskommunen og fylkesmannen skal veilede kommunene for å sikre at barn og unges interesser blir ivaretatt i kommunens planarbeid i henhold til punktene 4 og 5.

Med økt press på arealene og konflikter mellom ulike interesser, er det stort behov for at regionale myndigheter gjennom sin veiledning bidrar til økt forståelse for hvordan konflikter kan løses og hvordan man kan planlegge slik at barn og unges interesser ikke blir skadelidende.

Hensikten med veiledningen og støtten til kommunene er å stimulere til et planleggingsarbeid som fyller de prosess- og kvalitetskrav retningslinjene angir, slik at det ikke blir nødvendig å fremsette innsigelser.

Punkt 3 b forutsetter et nært samarbeid mellom fylkesmannen og fylkeskommunen, og som på statlig nivå forutsettes et samarbeid mellom andre berørte instanser på regionalt nivå (skoleverket, helsesektor, vegvesen mm).

Punkt 3 c Ansvar på kommunalt nivå

Kommunens skal følge opp nasjonal politikk gjennom sin samfunns- og arealplanlegging.

Kommunestyret og den administrative leder har overordnet ansvar for planlegging på lokalt nivå jfr. PBL §§ 9-1 og 9-2.

Kommunen har, som lokal planmyndighet det primære ansvaret for at disse retningslinjene blir lagt til grunn i planleggingen. Dette gjelder uavhengig av hvem som fremmer planforslaget.

Kommunen skal sørge for at all planlegging etter plan- og bygningsloven som foregår i kommunen er i tråd med rikspolitiske retningslinjer for å styrke barn og unges interesser i planlegging.

Det er en klar forutsetning at kommunenes planlegging for barn og unge gjennomføres i et tverrsektorielt samarbeid. Her vises bla til lov om kommunale helsetjenester § 1-4 tredje ledd der det går frem at kommunehelsetjenesten har rett og plikt til å delta og medvirke i planlegging.

Dersom retningslinjenes punkt 4 og 5 ikke overholdes, kan fylkeskommunen og fylkesmannen fremme innsigelse.

Innsigelser, klager og dispensasjon.

Punkt 3 b tar også opp retten til å fremsette innsigelser.

Fylkeskommunen og berørt statlig myndighet har innsigelsesrett til planer etter plan- og bygningsloven, §§ 20-5, 27-2 og 28-2.

Fylkesmennene har adgang til å reise innsigelser ut fra sitt fagansvar.

Kommunale arealplaner som er i strid med rikspolitiske retningslinjene skal gi grunnlag for å reise innsigelser.

Retningslinjene understreker at fylkeskommunens faglige ansvar i slike saker omfatter barn og unges interesser og at fylkeskommunens innsigelsesrett også knytter seg til disse interessene.

Retningslinjene understreker at også barne- og ungdomsperspektiv må tas med i de planfaglige vurderinger som likevel gjøres.

Retningslinjene vil bli lagt til grunn for vurdering av konfliktsaker som fremmes for sentral behandling etter plan- og bygningslovens § 20-5, femte ledd og § 27-2, nr. 2.

Klage

Ansvar for behandling av klagesaker er ikke tatt spesielt opp i punkt 3. Her følges generelle bestemmelser jf rundskriv T-2/04 om Klage og innsigelse.

Dispensasjon

I plan- og bygningsloven § 7 siste ledd fremgår: ”Ved dispensasjon fra kommuneplanens arealdel, reguleringsplan eller bebyggelsesplan eller fra denne lovs §§ 17-2 og 23, skal fylkeskommunen og statlige myndigheter hvis saksområde er direkte berørt, være gitt høve til å uttale seg før dispensasjon gis.”

Fylkesmannen og fylkeskommunen og andre statlige myndigheter skal ved behandling av dispensasjonssøknad vurdere forholdet til disse retningslinjer.

PUNKT 4. KRAV TIL DEN KOMMUNALE PLANPROSESSEN

Punkt 4 stiller krav til den kommunale planprosessen.

Kravene i punkt 4 skal sikre at barn og unges situasjon kommer på den politiske dagsorden i kommunene når plansaker diskuteres, og slik integreres i all kommunal planlegging - og byggesaksbehandling.

Punkt 4a. Vurdere konsekvenser for barn og unge i plan- og byggesaksbehandlingen etter plan- og bygningsloven.

En vurdering av planenes konsekvenser for barn og unge i den enkelte sak, vil kunne gi en bedre saksframstilling og bringe barne- og ungdomsspørsmål inn i den politiske diskusjonen og øke bevisstheten om barn og unges situasjon.

Et godt beslutningsgrunnlag er avhengig av at konsekvensene både for mindre barn og unge blir tilstrekkelig belyst.

Punkt 4b. Foreta en samlet vurdering av barn og unges oppvekstmiljø for å innarbeide mål og tiltak i kommuneplanarbeidet.

Gjennom arbeidet med overordnet planlegging på kommuneplannivå skal kommunene få oversikt over tilstanden i kommunen.

Kommunene skal foreta en vurdering av hvordan oppvekstmiljøet er for barn og unge rundt om i sin kommune.

Slik får kommunen kunnskap om *hvor i* kommunen det er behov for tiltak og hvilke tiltak som er nødvendig for å skape og/eller sikre gode oppvekstmiljø og nærmiljø for barn og unge.

Kommunene bør også få innspill fra befolkningen om hvordan man få til gode oppvekstmiljø.

Kommunen avgjør hvordan de skal få frem en slik samlet vurdering.

Dette innarbeides i kommuneplanarbeidet.

Punkt 4c. Utarbeide vedtekter, bestemmelser og retningslinjer om omfang og kvalitet av arealer og anlegg av betydning for barn og unge, som skal sikres i planer der barn og unge er berørt

På bakgrunn av gjennomføring av punktene 4 a og 4 b i disse retningslinjene kan kommunen utarbeide utfyllende bestemmelser og retningslinjer til kommuneplanens arealdel. Disse vil bidra til å legge til rette for og sikre at de mål og tiltak som fremkom at disse, blir ivaretatt i kommuneplanen.

Utarbeidelse av utfyllende bestemmelser til kommuneplanens arealdel og retningslinjer vil forenkle den kommunale behandling av enkeltsaker. Forslag til planer skal følge de bestemmelser som er gitt i kommuneplanen.

Detaljerte retningslinjer om fysiske forhold må utformes av den enkelte kommune, slik at de kan tilpasses lokale forhold.

Bestemmelsene må være rettslig forankret i plan- og bygningsloven. I henhold til plan- og bygningsloven § 20-4 andre ledd kan det gis utfyllende bestemmelser til kommuneplanens arealdel.

Videre kan det i medhold til plan- og bygningsloven § 26 gis reguleringsbestemmelser for å binde opp forhold ved planen som ikke kommer klart nok frem ved plankart. For mer detaljer se i veiledningen.

Ved utarbeidelsen skal det legges vekt på kravene til fysisk utforming i punkt 5.

Punkt 4d Kommunen skal organisere planprosessen slik at synspunkter som gjelder barn som berørt part kommer fram og at ulike grupper barn og unge selv gis anledning til å delta.

Dette er en ren presisering av plan- og bygningslovens krav om medvirkning (§ 16) (5-1 i forslag til ny plandel)

Barn og unge berøres ofte av planer selv om de ikke faller inn under den gjengse forståelse av begrepet « berørt part ». Punkt 4d oppfordrer spesielt til å trekke barn og unge selv mer aktivt inn i planleggingen.

For å sikre reell medvirkning er det viktig at barn og unge blir trukket med tidlig i planprosessen. Erfaringsmessig er det vanskeligere å bli hørt og tatt hensyn til dersom ens synspunkter fremmes sent i planprosessen.

Det er viktig at de personer, grupper eller instanser som kan representere barn og unges sak, også gis anledning til å fremme synspunkter. Dette bør imidlertid ikke komme som en erstatning for barn og unges egen mulighet for å delta og uttale seg.

Krav til medvirkning og deltaking er også et krav barn og unge har etter FN's konvensjon for barns rettigheter (barnekonvensjonen). Konvensjonens artikkel 12 sier at barnet har rett til å si sin mening og bli hørt i alt som vedrører det.

Se veileding.

Innsigelsesretten gjelder også prosesskravene gitt i punkt 4.

Dersom ikke prosesskravene i punkt 4 overholdes, kan dette gi grunnlag for å påberope feil saksbehandling i forbindelse med utarbeidelse av planer etter plan- og bygningsloven.

PUNKT 5. KRAV TIL FYSISK UTFORMING

Retningslinjenes punkt 5 angir hvordan man ved god planlegging og planutforming kan oppnå og sikre trygge og sunne oppvekst- eller lekemiljø.

Punkt 5 a og b angir egenskaper ved arealer som barn skal kunne bruke:

Punkt 5 a. Arealer og anlegg som skal brukes av barn og unge skal være sikret mot forurensning, støy, trafikkfare og annen helsefare.

Punkt 5 b. I nærmiljøet skal det finnes arealer hvor barn kan utfolde seg og skape sitt eget lekemiljø. Dette forutsetter blant annet at arealene:

- er store nok og egner seg for lek og opphold
- gir muligheter for ulike typer lek på ulike årstider
- kan brukes av ulike aldersgrupper, og gir muligheter for samhandling mellom barn, unge og voksne.

Barn er den gruppen i befolkningen som bruker utearealene mest, og for dem har nærmiljøet stor betydning. Fordi barns aksjonsradius er begrenset er tilgjengelighet og gode atkomstmuligheter til arealer og anlegg for daglig fysisk aktivitet og friluftsliv i nærmiljøet er særdeles viktig. Vi tenker her på at arealene skal nås til fots og eller på sykkel.

Kravene i punkt 5 a og b blir viktigere og viktigere etter som byer, tettsteder og kommune- og bygdesentra fortettes. Vi vet at mindre barn ikke har forutsetninger for å mestre kompliserte trafikksituasjoner og at det derfor er svært viktig med trafikksikre arealer og

ferdselsårer. Særlig hensyn må også tas da vi vet at barn er særlig utsatt for helseskader som følge av luftforurensning.

Kravene i punkt 5a og b er generelle og peker bare på forhold som skal tas hensyn til og vurderes. De gir imidlertid ikke veiledning om hvordan kravene kan ivaretas i ulike typer områder

Kravene konkretiserer likevel forhold som eventuelle innsigelser, protester, klager eller merknader til planer og enkeltsaker må vurderes ut i fra.

Punkt 5 c. Kommunene skal avsette tilstrekkelige, store nok og egnet areal til barnehager.

Det er viktig for kommunen å sikre arealer i takt med utbygging, tilflytting og den demografiske utvikling i kommunen. Kommuneplanarbeidet er en arena der slike forhold bør og skal vurderes, og arealer avsettes. For å sikre samtidighet kan man bruke rekkefølgebestemmelser. Se veiledning.

Det bør velges ut arealer som sikrer at barnehagen blir en integrert del av lokalmiljøet med muligheter for gjensidig kontakt, og sambruk med andre institusjoner og felles friområder i lokalsamfunnet, som nærhet til grøntstruktur, grøntdrag m.v.

Nærhet til lokalmiljøet vil også kunne bidra til redusert behov for transporter av barna til barnehagen.

Punkt 5 d. Ved omdisponering av arealer som i planer er avsatt til fellesareal eller friområde som er i bruk eller er egnet for lek, skal det skaffes fullverdig erstatning. Erstatning skal også skaffes ved utbygging eller omdisponering av uregulert areal som barn bruker som lekeareal, eller dersom omdisponering av areal egnet for lek fører til at de hensyn som er nevnt i punkt b ovenfor, for å møte dagens eller framtidens behov ikke blir oppfylt.

Punkt 5d om erstatningsarealer har til hensikt å forhindre at lekearealer betraktes som reservearealer for utbyggingsformål.

Svært mange av plankonfliktene i tilknytning til barn går nettopp på at lekeområder tas i bruk til andre formål. Dette gjelder både naturlige lekeområder (skogholt, ubebygde tomter, løkker o.l. der barn leker og har gode utfoldelsesmuligheter), og arealer som er spesielt regulert til lek eller utendørs opphold. Selv om barn og unge har brukt et område i generasjoner, får de ikke «hevd» på det.

«Fullverdig erstatningsareal» betyr at de nye arealene som gis som kompensasjon, skal fylle kravene i punkt 5a og b.

I punkt 5 d siste setning står det ”eller dersom omdisponering av arealer egnet for lek...”. Bestemmelsen legger til grunn at dette gjelder omdisponering av arealer som er egnet for lek, enten arealet er regulert eller uregulert.

Punkt 5d gjelder alle slags omdisponeringer, dvs. både utbygging og omregulering. De gjelder også uavhengig av om endringene skjer som vesentlig eller mindre vesentlig

reguleringsendring, eller som dispensasjon fra gjeldende regulering. Det er viktig å presisere dette.

Erfaringsmessig er faren for at barns og unges interesser skal tilsesettes særlig stor i dispensasjonssaker og ved mindre vesentlige reguleringsendringer. I disse saker følger en ikke samme prosedyre mht. offentlighet og samarbeid med andre etater som ved vanlige planer. Det finnes heller ikke klare regler for hva som kan betraktes som en mindre vesentlig endring ut fra hensynet til barn og unge.

Retningslinjene tar utgangspunkt i faktisk bruk av arealet eller arealets nytteverdi for lek og opphold, og ikke i de formelle eller reguleringsmessige forhold som gjelder for arealer. Det er bruks- eller nytteverdien som er relevant for barn og unge og ikke hva arealet faktisk er regulert til, om det er regulert eller uregulert og hvem som eier det.

Kravet til erstatningsareal vil ikke gjelde ethvert areal som er egnet for lek, men skal sikre at slike områder ikke blir tatt til utbygging før en har forvisset seg om at de generelle kravene til lekemuligheter i punkt 5a og b kan oppfylles, og på hvilken måte dette skal skje.

I konfliktsaker vil det gjerne være forskjellig syn på om arealer faktisk er i bruk eller ikke. Barneombudet har hatt saker der barn og unge hevder at de bruker et lekeareale som står i fare for å bli regulert til annet formål, mens de som er ansvarlige for reguleringen hevder at arealet overhodet ikke brukes av barn og unge.

I denne type saker er det derfor spesielt viktig å kartlegge den faktiske bruk av arealene. Her vil medvirkning fra barn og unge være viktig. (jf. punkt 4d). Metoder for kartlegging av barn og unges faktiske bruk av arealene også mht til bruk i ulike årstider, vil her være nyttige.

Se Miljøverndepartementets, Norsk Forms og Vestfold fylkeskommunes sider om Barnetråkk.

Formuleringen om « fremtidens behov » viser til problemet med at antall barn i et område varierer over tid. En kan derfor ikke bare ta hensyn til de barn som til enhver tid bor i et område, men må også sikre fremtidige barnegenerasjoners behov. Forslag til omdisponering av lekeareal kommer lettere fram i perioder med lavt antall barn i et område.

Kommuneplanens forutsetninger mht utbyggingsmønster bør derfor ha et langsiktig perspektiv gjerne på 30-50 år slik at slike situasjoner unngås. Krav til lekeområder bør stilles uavhengig av dagens situasjon..

En omdisponering vil være irreversibel, og det understreker behovet for en reell vurdering av om dette vil gavne både dagens og fremtidige barnegenerasjoner.

Se veileder for utdypning.

3. VEILEDNING

TIL RIKSPOLITISKE RETNINGSLINJER FOR Å STYRKE BARN OG UNGES INTERESSER I PLANLEGGING

Hvordan bruke virkemidlene plan- og bygningsloven gir

Ivaretagelse av barn og unges interesser i planleggingen.

Barn er den gruppen i befolkningen som bruker utearealene mest, og for dem har nærmiljøet stor betydning. De minste barna holder seg rett ved hjemmet. Barn på 5-6 år oppholder seg hovedsakelig mindre enn 100 meter fra egen inngangsdør. De fleste barn helt opp til 8 år oppholder seg i hovedsak inntil 200 meter fra hjemmet.

Sammenhengen mellom planlegging og fysisk aktivitet er klar. Der det er sykkel- og gangstier, sykler og går man. Der det er parker, lekeområder, skatebaner, klatrevegger, trær å klatre i, gress å jogge på, er det aktivitet. De gatetunene som har minimalt med kjørende og parkerte biler, kan være fine lekeområder for barn.

Kommunene bør påse at man ikke planlegger boligområder slik at barn hindres fra aktiv utelek, enten ved at det ikke er utearealer på bakkeplan, eller at bygningen blir så høye at barnas muligheter for utelek reduseres. Gjennom god planlegging kan man skape helsefremmende omgivelser for små og større barn.

Håndtering av interessekonflikter

Press på arealene og planforslag om nye utbyggingsprosjekter kan medføre at kommunen aksepterer høyere utnyttelsesgrad enn tidligere. Erfaringer viser at dette ofte betyr at en får større bygningskropper, bygningene tar en større del av tomten, de plasseres tettere enn den eksisterende bygningsmassen og uteområdene på tomten blir mindre. Kort sagt høyre arealutnyttelse.

Dette kan komme i konflikt med behov for tilstrekkelig og egnede arealer til utomhus lek, samvær og aktiviteter for barn og unge rundt og ved boligen. Med egnethet tenkes på solforhold, muligheter for utlufting, og størrelsen på arealene for variert lek. Det er her spørsmål om hva kommunen tillatter mht utnyttelsesgrad og løsninger.

I en forhandlingssituasjon kan forslagsstiller hevde at en gitt utnyttelsesgrad er nødvendig for å kunne gjennomføre prosjektet av økonomiske hensyn. Dette kan være riktig ut fra dennes ståsted. Kommunen kan likevel stille krav om lavere utnyttelsesgrad og en annen planløsning ut fra de hensyn kommunen skal ivareta.

Det er kommunen som står ansvarlig for resultatet. Kommunen bør derfor ha vurdert hvordan det er for barn og unge å bo i ulike deler av kommunen. Med en slik kunnskap vil kommunen vite hva slags arealutnyttelse, løsninger og utnyttelsesgrader som er akseptabel avhengig av prosjektets lokalisering og hva nærområdet har av muligheter og kvaliteter for barn og unge.

I. VURDERINGSTEMAER

Til punkt 4 – Krav til den kommunale planleggingsprosessen

4 a. Vurdere konsekvenser for barn og unge i plan- og byggesaksprosessen.

Når et planforslag legges frem, må prosjektets konsekvenser for barn og unge vurderes.

Under er en liste over konsekvenser som bør vurderes og dokumenteres når nye planer fremmes og prosjekter foreslås:

Konsekvenser for barn og unge

Nåtid

- Hvilke aktiviteter foregår her?
- Hvordan er det med utearealer for små barn, skolebarn og ungdommer i nrområdet?
- Finnes eventuelle barnetråkkregistreringer for området?

Det enkelte uteareal

- Brukes dette område av barn og unge?
- Er dette en felles møteplass for alle aldersgrupper?
- Hva sier evt grøntplan/andre planer om området?
- Hvordan er terrenget som er avsatt til barn og unge?
- Er det den beste del av tomte som er avsatt til barna?
- Hvordan er solforhold?
- Hvordan kommer barna seg til eller fra andre områder som er egnet til lek og opphold
- Hvordan er tilgjengeligheten til området i dag?

Fremtid

- Hvordan blir utearealet/utearealene etter utbygging?
- Endres terrenget vesentlig etter utbyggingen?
- Blir utearealet i en bratt skråning?
- Blir det beste område på tomte/i området avsatt til barns lek og opphold?
- Har planlagt uteareal en god beliggenhet? Solforhold?
- Hvordan blir tilgjengeligheten til utearealet etter utbygging?

Nærområdelekeplassen bør ha universell utforming. Hvordan blir dette etter utbygging?

- Hva med tilgjengeligheten i utearealet? Er det tenkt på universell utforming av leke- og oppholdsarealene for barn og unge?
- En nærområdelekeplass skal innby til lek til alle årstider. Har man ivaretatt at det bør være mulig med et mangfold av aktiviteter for barn/unge?

Ved bygging av nye boliger i eksisterende boligområder med småhus – settes det av arealer til lekeplass i nærheten i tillegg til de private hagene?

Trafikkforhold

- Hvordan blir vegsystemet rundt planområdet for barn under 10 år?

- Blir det trygt å komme seg ut av tomta? Til andre?

Skolevegen

På skoleveien er barn ekstra utsatt for trafikkfare og helsefare. Det er et mål at flest skal kunne gå og/eller sykle til skolen uten å måtte bli fulgt eller kjørt. Det må derfor legges ekstra godt til rette for at fortau, gang og sykkelvei er trafikkfare.

- Blir skoleveien lengre nå?
- Blir skoleveien like trygg/tryggere?
- Er atkomsten sikret?

En slik kartlegging vil utgjøre en viktig del av politikernes beslutningsgrunnlag.

4 b. Foreta en samlet vurdering av barn og unges oppvekstmiljø i plan- og byggesaksbehandlingen for å innarbeide mål og tiltak i kommuneplanarbeidet

Kommunen skal ha kunnskap om barn og unges nærmiljø og tilgjengelige arealer for utendørs fysisk aktivitet og opphold. Det er en samtidig en forutsetning at kommunen er kjent med hvilke arealer som benyttes av barn og unge, enten de er regulert til dette eller ikke.

For å oppnå målene om sikre og trygge og sunne oppvekstmiljø for barn og unge og at de har muligheter for daglig fysisk aktivitet og friluftsliv, er det viktig å sikre arealer som faktisk nyttes eller som kan nyttes til slik aktivitet viktig.

Av den samlede vurdering bør det fremgå at kommunen har tatt stilling til og vurdert kvaliteten på oppvekstmiljøet i kommunen, og videre at kommunen har en helhetlig og langsiktig plan for hvordan man skal sikre barn og unge i kommunen et godt oppvekstmiljø gjennom mål og tiltak i kommuneplanen.

Som grunnlag for en samlet vurdering er kartleggingen og vurdering av konsekvensene viktig. Se forøvrig kapitlet om virkemidler og utfyllende bestemmelser til kommuneplanens arealdel.

4 c - Begrepeare arealer og anlegg

I punkt 4 c står det om ”arealer og anlegg som er av betydning for barn og unge”.

Med arealer og anlegg tenkes her primært på lekeplasser, løkker, skogholt, små eller større områder der barn kan treffes, spille ball, hoppe tau, klatre i trær, møtes for å slappe av og prate, skaterinker eller plasser de kan sykle.

Det betyr områder eller arealer som ikke er preget av eller planlagt for organisert sport, med treningstider og fysiske anlegg. Disse er også av betydning for barn og unge, men det er gjerne egne interessenter som ivaretar disse.

Det kan være både uregulerte og regulerte arealer og områder som er av betydning for barn og unge.

4 d - Organisere planprosesser

Kommunen er ansvarlig for at planprosessene blir tilrettelagt og organisert slik at barn og unge som berørt part gis anledning til å medvirke.

Det blir brukt mange ulike metoder for medverking frå barn og unge. Man kan tenke seg ulike former for medvirkning etter plannivå.

Medvirkning er aktuelt både i større planarbeid som for gjelder for hele kommunen, og i forbindelse med planforslag som gjelder enkelttomter eller mindre områder.

Barn- og ungdomsråd blir ofte brukt i planprosessene, og mange skoler har kommuneplanen som prosjekt i undervisninga.

Der det er nabobarna som skal involveres vil andre metoder være aktuelle.

Se mer om dette i Miljøverndepartementets veileder *Barn og planlegging* på www.planlegging.no.

I tillegg anbefales følgende publikasjoner fra Barne- og likestillingsdepartement:
Deltagelse og innflytelse fra barn og ungdom – informasjon og veiledning for arbeidet i kommunene, rundskriv.

Bestillingsnummer Q-27/2006 B

Om styrking av oppvekstmiljø for barn og ungdom, rundskriv.
Bestillingsnummer Q-9/99

Frå barnehage til ungdomsportal – eksempel på barne- og ungdomsmedverknad i kommunane – eksempelhefte
Bestillingsnummer Q- 1129 N

Til punkt 5 – Krav til fysisk utforming

5a. Arealer og anlegg som skal brukes av barn og unge skal være sikret mot forurensning, støy, trafikkfare og annen helsefare.

b. I nærmiljøet skal det finnes arealer hvor barn kan utfolde seg og skape sitt eget lekemiljø. Dette forutsetter blant annet at arealene: er store nok og egner seg for lek og opphold gir muligheter for ulike typer lek på ulike årstider kan brukes av ulike aldersgrupper, og gir muligheter for samhandling mellom barn, unge og voksne.

Arealer brattere en 1:3, eller smalere enn 10 meter, areal med ekvivalent støynivå over 55 dB(A), areal avsatt til kjørevei, parkering, fareområder og areal belagt med restriksjoner som hindrer barns frie lek, **skal ikke regnes med.**

Se eksempler på areal- og funksjonskrav i veiledningens.

Eksempelene må tilpasses den faktiske situasjon der det skal planlegges. Noen eksempler på bestemmelser passer bedre byer med fortettingsproblematikk, mens andre passer bedre tettsteder og mindre steder.

5 d. Ved omdisponering av arealer som i planer er avsatt til fellesareal eller friområde som er i bruk eller er egnet for lek, skal det skaffes fullverdig erstatning. Erstatning skal også skaffes ved utbygging eller omdisponering av uregulert areal som barn bruker som lekeareal, eller dersom omdisponering av areal egnet for lek fører til at de hensyn som er nevnt i punkt b ovenfor, for å møte dagens eller framtidens behov ikke blir oppfylt.

Krav om erstatningsareal skal gjelde all slags omdisponering, dvs både nybygging og omregulering. Kravet skal gjelde uavhengig av om endringen skjer som

- a. vesentlig reguleringsendring
- b. mindre vesentlig reguleringsendring
- c. dispensasjon fra gjeldende regulering

Kravet om erstatningsareal tar utgangspunkt i

- a. barns faktiske bruk av arealet
- b. arealets nytteverdi for lek og opphold i dag
- c. arealets nytteverdi i fremtiden.

Kravet tar ikke utgangspunkt i arealets formelle eller reguleringsmessige status.

Sjekkliste i forhold til kravet om fullverdig erstatningsareal:

1. Er det omdisponerte arealet avsatt til fellesareal eller friområde i tidligere planer?
2. Er det omdisponerte arealet i faktisk bruk av barn og/eller unge i dag?
3. Har det omdisponerte areal vært i faktisk bruk av barn og unge tidligere?
4. Er det omdisponerte areal egnet for lek – i dag eller i fremtiden?

Dersom spørsmål 1-4 besvares med JA, så har barna krav på andre, like gode arealer dvs fullverdig erstatningsareal.

5. Er det omdisponerte areal tidligere uregulert?
6. Brukes det av barn som lekeareal i dag?
7. Har det vært i bruk av barn tidligere?
8. Egner det seg som lekeareal i dag eller i fremtiden?

Dersom spørsmål 5-8 besvares med JA, så har barna krav på fullverdig erstatningsareal.

9. Fører omdisponeringen til at nærmiljøet taper arealer hvor barn kan utfolde seg og skape sitt eget lekemiljø (jfr RPR pkt 5b)

Dersom spørsmål 9 besvares med JA, så har barna krav på fullverdig erstatningsareal.

Følgende bør vurderes mht om erstatningsarealet er fullgod erstatning

- tilsvarende kvalitet
- tilsvarende tilgjengelighet i forhold til avstand
- tilsvarende tilgjengelighet i forhold til tilgang - fri tilgang/begrenset tilgang
- tilsvarende aktivitet - mangfoldig aktivitetsutøvelse/ organisert lek/uorganisert lek
- lek til ulike årstider (vinteraktivitet/sommer/helårs)
- atkomst/tilgang/trafikk
- støy på arealet
- ulike brukergrupper/ulike bruksområder/alderstrinn

EKSEMPEL PÅ EN BESLUTNING FATTET AV MILJØ- OG UTVIKLINGSMINISTER ERIK SOLHEIM VEDR OMDISPONERING OG ERSTATNINGSAREAL

Som et eksempel på praktiseringen av denne bestemmelsen, vises til miljø- og utviklingsministerens vurdering av Myra-saken i Trondheim i januar 2008

Bystyret i Trondheim kommune vedtok 29.03.07 reguleringsplan for Kyvannsvegen 12, Myra. Reguleringsplanen medførte omregulering av deler av idrettsplassen fra offentlig friområde til boligformål og offentlig byggeområde for barnehage. Reguleringsplanen ble påklaget, og da fylkesmannen erklærte seg inhabil, behandlet Miljøverndepartementet klagesaken.

Saken ble avgjort med begrunnelse nettopp i at hensynet til barn og unge må gå foran utbyggingsinteressene. I Miljøverndepartementets begrunnelse går det frem at ”det finnes ikke erstatningsarealer i nærmiljøet som har samme eller tilsvarende kvaliteter og egenskaper; nært, tilgjengelig, uten trafikkfarlig atkomst, og med en størrelse som tillater mange ulike aktiviteter.”

Behovet for gode nærmiljøer for barn og unge, med god tilgang på trygge og varierte områder for lek og aktiviteter, var utslagsgivende. ”Myra har slike kvaliteter. Utfallet i denne klagesaken viser at regjeringen vil håndheve de rikspolitiske retningslinjene for barn og unge strengere,” sa Miljø- og utviklingsminister Erik Solheim i en pressemelding etter at beslutningen var fattet (2.1.2008)

II. VIRKEMIDLER FOR Å IVARETA BARN OG UNGES INTERESSER I PLANLEGGINGEN

Under presenteres ulike virkemidler kommunene kan bruke i planleggingen for å ivareta barn og unges interesser.

Statlige retningslinjer – rikspolitiske retningslinjer

Statlige retningslinjer, rikspolitiske retningslinjer for barn og unge og rundskriv skal legges til grunn for kommunens planlegging.

Rikspolitiske retningslinjer for universell utforming skal også legges til grunn for all planlegging i kommunen, og har sammenfallende interesser med rikspolitiske retningslinjer for barn og unge.

Virkemidler kommunene kan benytte

Kommunene kan gjennom sin planlegging sette rammer for utforming av det fysiske miljø og sikre kvaliteter som gir gode oppvekstmiljø og levekår for sin befolkning. I hver enkelt plan og byggesak vil det være ulike behov for styring for å oppnå et ønsket resultat.

Plan- og bygningsloven, teknisk forskrift, kommuneplaner, reguleringsplaner, bebyggelsesplaner, rekkefølgekrav og utbyggingsplaner er virkemidler for å styre utforming og bruk områder, bygninger og anlegg. Under presenteres hvordan man kan bruke disse virkemidlene for å ivareta barn og unges interesser.

1. Plan- og bygningsloven

Plan- og bygningsloven gir kommunene selv mulighet til å ta stilling til hvor detaljert arealplanene skal utformes. Detaljeringsgrad og hvilke bindinger en velger har betydning for hva en kan styre i senere enkeltsaker. Enkelte av bestemmelsene i loven gir selv anvisning på utforming og bruk av arealer og bygninger, der ikke annet er bestemt i arealplan eller utfyllende bestemmelser til denne.

Gjennom bruk av § 69 krav til den ubebygde delen av tomten og § 70 bestemmelse om høyder og plassering kan kommunen stille krav som sikrer at det blir arealer for barn, unge og voksne til opphold og å drive aktiviteter utendørs, og at disse er egnet med hensyn til sol- og vindforhold og mht terrenget.

Videre kan det gis bestemmelser i kommuneplan, reguleringsplan og bebyggelsesplan etter disse paragrafer:

- i § 20-4 angis mulige bestemmelser i arealdelen i kommuneplanen
- i § 26 – angis hvilke reguleringsbestemmelser som kan stilles i reguleringsplaner
- i § 28-2 bebyggelsesplan, fastsette arealbruk og utforming av bygninger, anlegg og tilhørende utearealer.

Vi vil gå nærmere inn på dette under.

I gjeldende plan- og bygningslov § 9-1 skal kommunestyret peke ut en etatssjef eller tjenestemann med særskilt ansvar for å ivareta barn og unges interesser når planutvalget utarbeider og behandler forslag til planer. Denne ordningen er også et virkemiddel for å oppnå gode oppvekstmiljø for barn og unge.

2. Teknisk forskrift

Teknisk forskrift, *Forskrift om krav til byggverk og produkter til byggverk (TEK)* har bestemmelser om krav til utearealer og byggverk.

Forskriften er bygget opp av 5 kapitler, hvorav kapittel III *Grad av utnytting*, særlig er relevant for å ivareta gode oppholdsarealer egnet for barn og unge.

Hvordan dette kan komme til anvendelse se punkt XX i denne veilederen. Forøvrig anbefales å lese *Veileder til Grad av utnytting* T-1459 kapittel III., spesielt om § 3-1 Hensikt med grad av utnytting, § 3-2. Grad av utnytting og § 3-3. Minste uteoppholdsareal (MUA). Se mer om MUA i punkt YY.

Parkering.

Etter Teknisk forskrifts § 3-12 skal parkeringsareal, dvs areal som er nødvendig for å dekke parkeringsbehovet på en tomt skal medregnes ved beregning av grad av utnyttning.

Dette innebærer at parkeringsarealet skal medregnes i bebygd areal og i bruksareal som legges til grunn ved beregning av grad av utnyttning. Dette gjelder uavhengig av om parkeringsbehovet dekkes ved oppføring av garasjeanlegg, carport eller om parkering skjer på terreng uten overbygning.

Grunnen er at man må ta høyde for at senere behov for carport eller garasjeanlegg. Det vil gjøre dette tomtearealet udisponibelt for andre formål. (å tro at dette da er fremtidig uteoppholdsareal vil være feil.)

3. Kommuneplanens arealdel med bestemmelser

Kommuneplanens arealdel er en oversiktsplan og er en del av kommunens langsiktige planlegging. Der trekkes opp hovedlinjer, som senere kan fylles ut og konkretiseres gjennom reguleringsplaner. I kommuneplanen bør det gis juridisk bindende bestemmelser med utfyllende retningslinjer og føringer for oppfølging og gjennomføring av planen.

Utforming av bestemmelser etter § 20-4 er utømmende fastlagt i loven. Det vil si at bare bestemmelser hjemlet der har rettsvirkning. I byggeområder og til Landbruks-, natur- og friluftsområder der spredt utbygging er tillatt, kan det langt på vei fastsettes bestemmelser som tilsvarer de en kan gi i reguleringsplan.

Det kan fastsettes bestemmelser om lokalisering av bebyggelse, anlegg og arealbruksfunksjoner, styring av tomteutnyttelse og antall enheter, bygninger og anleggs størrelse og form og funksjonskrav. Det kan også stilles *areal- og funksjonskrav til lekearealer og andre uteoppholdsarealer*, blant annet krav til samtidig *ferdigstillelse av bolig og uteområde*.

MINDRE KOMMUNER:

Eksempel på bestemmelser i kommuneplanens arealdel – fra mindre kommuner

II Byggeområder

§ 3 OMRÅDER FOR BOLIGBEBYGGELSE

Areal- og funksjonskrav til lekeplasser og andre friområder (pbl § 20-4, annet ledd, bokstav d.)

§3.2. I nye boligområder skal det pr. boenhet reguleres inn minimum 50kvm til lekeplass og andre friområder. Uteoppholdsareal for den enkelte boenhet skal etableres i tillegg til leke- og friområder.

§ 3.3 Lekeplasser

Nærlekeplass

Alle boenheter skal innen gangavstand på 50 meter ha en nærlekeplass med størrelse på minimum 200 m². Maksimalt 20 boenheter kan være

felles om lekeklassen som minimum skal ha en sandkasse, benk og noe fast dekke.

Områdelekeplasser

Alle boenheter skal innen en gang avstand på 150 meter ha en kvartalslekeplass med størrelse på minimum 1.500 m². Maksimalt 50 boenheter kan være felles om lekeklassen, som skal tilrettelegges for varierte aktiviteter som for eksempel ballek, aking, sykling og lignende.

Lekeklassene skal opparbeides og ferdigstilles før den føreste boenheten innflyttes (jfr plan - og bygningsloven § 67 a)

Retningslinjer

- a) Nærlekeklassen skal avsettes i alle områder hvor det etableres 5 eller flere boenheter
- b) Områdelekeplasser skal avsettes i områder hvor det etableres 20 eller flere boenheter
- c) Lekeplasser bør plasseres i tilknytning til og i sammenheng med andre ubebygde og vegetasjonsbærende arealer

§ 3.4 Leke og uteoppholdsarealer skal ha tilfredsstillende støyforhold (maks 55 dBA)

Lekeklassene skal ha solrik beliggenhet og være skjermet for sterk vind, forurensning sterke elektromagnetiske felt og trafikkfare. Arealer brattere enn 1:3 og arealer for områdelekeplasser og felleslekeplasser som er smalere enn 10 meter skal ikke regnes med i arealberegningen. Egnede arealer for barn og unge skal lokaliseres før boliger og veier plasseres.

STØRRE KOMMUNER: Eksempler fra bestemmelser i kommuneplanens arealdel.

Trondheim kommune har i kommuneplanens arealdel skissert noen grunnleggende strategier og retningslinjer. De omhandler

- medvirkning
- rekkefølgekrav
- krav om utbyggingsavtaler
- krav til lekearealer
- krav til uterom
- krav til parkering

2.4 GRUNNLEGGENDE STRATEGIER OG RETNINGSLINJER

2.4.1 MEDVIRKNING

Berørte parter skal være trukket aktivt med i planprosessen, og gis anledning til å øve innflytelse på alle utbyggingsprosjekter, slik det er gjort rede for i Lokal Agenda 21. Arbeidsformer og samarbeidsrutiner som

vektlegger slik medvirkning skal være dokumentert ivaretatt ved alle utbyggingsprosjekter.

2.4.2 REKKEFØLGEKRAV

Generelt

Kommuneplanens arealdel, kommunedelplaner og reguleringsplaner kan inneholde krav om at tekniske anlegg og samfunnstjenester er etablert før utbygging kan finne sted.

2.4.3 KRAV OM UTBYGGINGSAVTALER

Forutsigbarhetsvedtak, pbl. § 64 a:

1. Geografisk avgrensning

Kommunens forventninger til inngåelse av utbyggingsavtale gjelder hele kommunen når en eller flere forutsetninger om avtaleinngåelse for øvrig er til stede.

Ved utarbeidelse av kommunedelplan eller reguleringsplan for et større område kan det fattes mer spesifikke vedtak i henhold til pbl. § 64 a, der det vil gi bedre forutsigbarhet med hensyn til forutsetninger for utbygging innenfor planområdet.

2. Avgrensning etter type tiltak

Utbyggingsavtale forutsettes inngått før igangsettingstillatelse gis, der utbygging i henhold til vedtatt arealplan (kommuneplanens arealdel, kommunedelplan, reguleringsplan eller bebyggelsesplan) med tilhørende bestemmelser også forutsetter bygging av offentlige anlegg og/ eller tilpasning til slike anlegg. Med offentlige anlegg menes alle anlegg/tiltak som er vist som offentlig regulerte formål i arealplanen eller som følger av bestemmelser til planen, for eksempel offentlige trafikkanlegg og offentlige friområder. Offentlige anlegg omfatter også ledninger for vann, avløp, fjernvarme o.l.

3. Boligsosiale tiltak

Utbyggingsavtale forutsettes inngått der det fra kommunens side er ønskelig å regulere antallet boliger i et område, største og minste boligstørrelse, eller å stille krav til bygningers utforming. Det samme gjelder der kommunen eller andre skal ha forkjøpsrett eller tilvisningsrett til en andel av boligene.

4. Hovedprinsipper for kostnadsfordeling

Prinsippet om full kostnadsoverveltning som vedtatt i bystyrets sak 75/1993, "Avgifter/ kostnadsoverveltning" opprettholdes.

5. Aktuelle kommunale dokumenter

Dokumenter som kommuneplanens arealdel og boligprogrammet gir utbyggere og grunneiere viktige opplysninger om kommunens samfunnsmessige mål, og om for eksempel skolekapasitet, eksisterende infrastruktur og geotekniske forhold.

Gode uterom

Kommunene kan også bruke andre virkemidler for å påvirke utviklingen og sikre gode uterom og arealer for barn og unge, med ulike behov. God og gjennomtenkt planlegging vil gi de beste og mest attraktive bomiljøene.

Forholdet mellom boligparkering og fellesareal/lekeplasser er ofte problematiske i boligprosjekter. Dersom parkering og lekeplasser må legges inntil hverandre, bør det være en fysisk og visuell skjerming. En hensiktsmessig beplantning vil kunne skjerme oppholdsarealer fra visuell støy, for eksempel fra parkeringsplasser. De ulike sonene i uterommet bør for øvrig gis en klar avgrensning, slik at det er enkelt å orientere seg.

Kommunen kan gi bestemmelser om utearealer til kommuneplanens arealdel, til reguleringsplan eller bebyggelsesplan. Kommunen kan dessuten fastsette *minste ute oppholdsareal* (MUA) til felles og privat bruk *i utfyllende bestemmelser til kommuneplanens arealdel*.

Eksempler fra bestemmelser i kommuneplanens arealdel – større kommuner

2.4.4 KRAV TIL LEKEAREALER

Ved omdisponering av arealer som i planer er avsatt til uterom, fellesareal, friområde eller uteområde til skoler og barnehager, som brukes til eller er egnet for lek, skal det gjennomføres en totalvurdering av lekeplass- situasjonen og skaffes fullverdig erstatning dersom vurderingen tilsier det. Erstatning bør også skaffes ved utbygging eller omdisponering av uregulert areal som barn bruker som lekeareal.

Alle offentlige lekeområder skal ha mest mulig trafiksikker adkomst og være tilgjengelige og tilrettelagt for orienterings- og bevegelsehemmede der dette er terrengmessig mulig. Barn og unge bør få uttale seg om hvilke aktiviteter det skal legges til rette for. Større leke- og flerbruksområder bør legges i tilknytning til turdrag eller andre større grøntområder.

2.4.5 KRAV TIL UTEROM

For å sikre fortetting med tilstrekkelig bokvalitet og sikre befolkningens, og ærlig barn og unges helse og trivsel, skal det i plan- og utbyggingssaker med nye boliger avsettes gode uteoppholdsareal på egen grunn i form av definerte uterom for individuell og felles bruk, herunder lek.

Uterom for felles bruk skal opparbeides for ulike typer bruk som opphold, lek og spill for barn og unge, med nødvendig utstyr. Lekeplass skal fortrinnsvis plasseres på terrengnivå. Kommunen kan kreve at utformingen av lekearealer gjøres i samråd med barn og unge.

Trondheim kommune har laget nye normer for uterom og parkering. Normene skal legges til grunn for utarbeidelse av alle plan-, dele- og byggesaker med nye boliger.

Trondheim kommune bruker følgende definisjon på uterom: "Med uterom menes arealer som kommunen har vurdert som egnet til uteoppholdsareal i det fri for beboerne i samsvar med plan- og bygningslovens § 69, og som oppfyller bestemte krav til arealstørrelse og kvalitet". (mer om dette i Delrapport 6 til Kommuneplanens arealdel 2006-18)

Minste uteoppholdsareal (MUA)

For boliger, skoler, barnehager mv bør det angis *minste uteoppholdsareal (MUA)* inklusive lekeareal. Hensikten er å sikre tilstrekkelige og brukbare arealer til utendørs opphold for boliger, skoler, barnehager mv. Bestemmelser om minste uteoppholdsareal benyttes til å sikre god kvalitet på utearealene.

Uteoppholdsarealene bør ha en utforming som gjør arealet egnet til lek, opphold, sosialt samkvem og rekreasjon. Arealene bør kunne brukes av ulike aldersgrupper og gi mulighet for samhandling mellom barn, unge, voksne og eldre uavhengig av funksjonsevne. Uteoppholdsarealet er de deler av tomten som er egnet til dette formålet.

Uteoppholdsarealet omfatter den ubebygde delen av tomten, som ikke er avsatt til kjøring og parkering. Areal som er avsatt til søppelkasser, sykkelstativ og lignende er ikke egnet til opphold og skal ikke medregnes i uteoppholdsarealet.

Minste uteoppholdsareal, MUA, angis i m² pr bolig/skole/barnehage mv og skrives MUA = 00 m². Det samme gjelder også for andre bygninger der det etter kommunens skjønn er nødvendig å avsette minste uteoppholdsareal.

Eksempler på bestemmelser til kommuneplanen – med bruk av MUA:

Krav til avsetting av uterom:

- 1 I områder uten egnet og sikret areal for lek og rekreasjon, skal det i nye regulerings- og bebyggelsesplaner, og før det tillates deling eller videre utbygging, avsettes og sikres nødvendig areal til dette formålet.**
- 1 MUA skal være minst 20 % av bruksarealet for bebyggelsen på en tomt (BRA, se § 3-6), hvorav minst 50 % skal ligge på bakken.**
- 1 For prosjekter med mer enn 10 boenheter skal felles uteoppholdsareal utgjøre minst 70 % av samlet uteoppholdsareal. Det bør søkes å oppnå varierte utearealer med både private, halvprivate, felles og offentlige arealer. Felles uteoppholdsareal skal likevel utgjøre minimum xx m² (angi størrelse) i sammenhengende areal.**

Eksempler på bestemmelser til kommuneplanen – parkering:

2.4.6 KRAV TIL PARKERING

(utsnitt av tekst)

”Dersom det ikke er tilstrekkelig areal for å oppfylle både krav til uterom og parkeringsplasser, skal areal til uterom prioriteres foran areal til parkering. ”

(Se for øvrig Trondheim kommunes hjemmesider for mer om Delrapport 6 til Kommuneplanens arealdel 2006-18, eller rapporten *Utredning om uterom og parkering*)

Barn og unges medvirkning i planleggingen

I tråd med rikspolitiske retningslinjer for barn og unges punkt 4 d) om medvirkning kan det lages utfyllende bestemmelser til kommuneplanens arealdel der dette fastslås.

Eksempler på retningslinjer knyttet til bestemmelser til kommuneplanen

Eksempel:

§ 1 FELLESBESTEMMELSER

Plankrav

Retningslinjer:

Når private forslag til reguleringsplaner fremmes for behandling skal følgende forhold beskrives og vurderes særskilt:

- Konsekvenser for barn og unges oppvekstmiljø

Kartlegging og medvirkning fra barna viktig for at konsekvensene skal kunne beskrives

§ 3 OMRÅDER FOR BOLIGBEBYGGELSE

Areal og funksjonskrav til lekeplasser og andre friområder

Retningslinje:

a) Ved utarbeidelse av regulerings- og bebyggelsesplaner i eksisterende boligområder skal barn og unge gis anledning til å delta aktiv i planprosessen.

Til punkt 5 d om erstatningsareal

Det er også anbefalt at punktet om erstatningsareal jfr punkt 5.d i rikspolitiske retningslinjer for barn og unge settes inn som bestemmelse i kommuneplanens arealdel:

Eksempel:

§ 1 FELLESBESTEMMELSER

Plankrav

Retningslinjer:

Når private forslag til reguleringsplaner fremmes for behandling skal følgende forhold beskrives og vurderes særskilt:

- **Konsekvenser for barn og unges oppvekstmiljø**

§3.5. Ved omdisponering av arealer som i planer er avsatt til fellesareal eller friområde, som er i bruk eller egnet for lek, skal det skaffes fullverdig erstatning.

4. Reguleringsplaner og reguleringsbestemmelser

Hensikten med reguleringsplan er å fastsette mer detaljert hvordan grunnen innenfor planens begrensingslinje skal nyttes eller vernes.

I henhold til plan- og bygningsloven § 26 kan det gis reguleringsbestemmelser til reguleringsplaner. Det kan i bestemmelsene fastsettes hvordan utforming og bruk av arealer og bygninger i et reguleringsområde skal være, dvs. bestemmelser om grad av utnyttning, antall etasjer, høyde, utforming av uteareal, støyskjerming m.v.

Av bestemmelsens annet ledd fremgår at det bør angis minste lekeareal pr boenhet og nærmere regler for innhold og utforming av slike arealer. (MUA).

Eksempler på reguleringsbestemmelser med bruk av MUA

Krav til avsetting av uterom:

- 1 MUA skal være minst 20 % av bruksarealet for bebyggelse på en tomt, hvorav minst 50 % skal ligge på bakken**
- 1 Areal avsatt til lek og rekreasjon skal ha en hensiktsmessig lokalisering og utforming for ulik bruk for alle brukergrupper, uavhengig av alder og funksjonsdyktighet.**
- 1 Areal avsatt til lek og rekreasjon skal som hovedregel ikke være brattere enn 1: 3. Brattere terreng enn angitt må ha særskilte kvaliteter, for eksempel at et avgrenset område er egnet som**

akebakke.

- 1** Minimum 50% av felles uteoppholdsareal skal være på bakkeplan. De mest solfylte og skjermede arealene skal forbeholdes lek og opphold. I forbindelse med søknad om oppføring av boliger, skoler og barnehager skal det utarbeides et skyggediagram for det aktuelle tidsrommet. Skyggediagram skal vise solinnstråling på uterommet på det aktuelle tidspunktet. Skyggediagrammet skal bestå av et skyggekart og snitt retning SV-NØ som viser solhøyden på innslagstidspunktet.

Uterommet skal ha følgende kvaliteter:

- Arealet skal være variert og tilpasset utbyggingens størrelse.
- Arealet skal kunne opparbeides med nødvendig utstyr for lek, spill for barn og unge, sittegruppe, beplantning o.l.
- Arealet skal gi rom for både rolig opphold og støyende aktivitet.
- Arealet skal være skjermet fra trafikkfare og visuell støy.

Arealet skal tilfredsstillе nasjonale normer og anbefalinger knyttet til støy og annen forurensning, herunder også aktsomhet for magnetfelt og strålefare.

5. Rekkefølgekrav

I tråd med plan- og bygningsloven § 20-4 andre ledd, bokstav d kan det stilles krav til rekkefølgen på elementer i utbyggingen ferdigstilles.

I kommuneplanen kan det for enkelte områder fastsettes rekkefølgebestemmelser. Det kan stilles rekkefølgekrav i tilknytning til kommuneplanens arealdel, reguleringsplaner og gjennomføring av ulike tiltak i et byggeområde, eller det kan fastsettes tidspunkt eller hvilke krav som må være oppfylt før et område anses byggeklart.

Kommunene kan bruke rekkefølgebestemmelser til å sikre at utearealet blir opparbeidet som forutsatt i planen. Ved større utbyggingsprosjekter eller omformingsprosjekter som dekker flere tomter, kan det også være aktuelt for kommunen å inngå utbyggingsavtaler for å oppnå dette.

I utfyllende bestemmelser til kommuneplanens arealdel kan følgende rekkefølgebestemmelser gis:

Eksempler på rekkefølgebestemmelser:

For områder avsatt til utbyggingsformål kan utbygging ikke finne sted før følgende forhold av betydning for utbyggingsformålet er etablert:

- Kommunaltekniske anlegg (vei, vann, kloakk) og energiforsyning
- Tilfredsstillende skolekapasitet og barnehagedekning
- Trafikksikker adkomst til skole
- Tilfredsstillende opparbeidet områder for barns lek og uteaktiviteter
- Lekeplass på må ferdigstilles før brukstillatelse gis, uavhengig av evt. byggetrinn.
- Sandlekeplasser må ferdigstilles før brukstillatelse gis.
- Ny bebyggelse kan ikke tas i bruk før trafikksikkerheten langs skoleveien er tilstrekkelig ivaretatt
- Naturlige lekearealer, slik som akebakker må sikres før brukstillatelse gis.
- Sikker skolevei - rekkefølgebestemmelser som sikrer opparbeidelse av fortau/gang- og sykkelvei

Illustrasjonsplan

- I forbindelse med søknad om oppføring av boliger skal det utarbeides illustrasjonsplan for utforming av lekeområder. Før det kan gis brukstillatelse for boliger skal utearealet/friområdet være opparbeidet i samsvar med illustrasjonsplan godkjent av kommunen.

Andre eksempler på bestemmelser til kommuneplanen:

- Lekeplasser/oppholdsplasser for barn og unge må sikres at blir plassert på det mest egnede områdene av tomta
- I de utfyllende retningslinjene bør det fremgå hvilket ansvar som påhviler planleggerne med hensyn til å hvilke forhold som skal beskrives og vurderes særskilt. Konsekvenser for barn og unges oppvekstmiljø bør være ett av disse hensyn. Det må gå frem at denne vurderingen må foreligge som en del av plangrunnlaget ved innsending av planen.

6. Bebyggelsesplan

Bebyggelsesplan kan etter gjeldende lov bare kreves for områder hvor dette er bestemt i kommuneplanens arealdel eller reguleringsplan.

Bebyggelsesplanen kan inneholde detaljerte bestemmelser om gesimshøyde, takvinkel og krav om bygningsmessig sammenheng med annen bebyggelse, fortau, gate, utforming av utearealer og i spesielle tilfeller material- og fargebruk.

Eksempler på bestemmelser om utforming av utearealer

Krav til plan for den ubebygde delen av planområdet:

- Sammen med byggesøknad etter plan- og bygningslovens § 93 skal det innsendes detaljert høydesatt illustrasjonsplan for den ubebygde delen av planområdet (i målestokk 1:200/1:500).
- Illustrasjonsplanen skal vise disponering av utearealet med hensyn til avkjørsel og adkomst, parkering, avfallshåndtering og uterom for opphold og lek, møblering og andre arealavgrensede tiltak, samt terrenghøyder i koter.
- Planen skal vise dagens situasjon, situasjon i anleggsperioden og framtidig situasjon.
- Illustrasjonsplanen skal være godkjent av kommunen før det kan gis igangsettingstillatelse.
- Utearealene skal være ferdig opparbeidet i henhold til godkjent illustrasjonsplan før det kan gis brukstillatelse til boliger.

Alternativt:

- Sammen med rammesøknad skal det innsendes illustrasjonsplan i målestokk 1: 500 for den ubebygde delen av tomta, samt for fellesarea

7. Utbyggingsavtale

Det kan inngås avtaler mellom kommunen og utbygger om gjennomføring av f eks infrastruktur eller sosial boligbygging i forbindelse med et byggeprosjekt. Se rundskriv H-5/02, Ot. prp. nr. 22 (2004-2005) og veileder til forskrift om utbyggingsavtaler.

Bestemmelser i Trondheim kommune vedr utbyggingsavtaler

1. Forutsigbarhet.

Kommunens forventninger til inngåelse av utbyggingsavtale gjelder hele kommunen når en eller flere forutsetninger om avtaleinngåelse for øvrig er til stede.

Ved utarbeidelse av kommunedelplan eller reguleringsplan for et større område kan det fattes mer spesifikke vedtak i henhold til pbl. § 64 a, der det vil gi bedre forutsigbarhet med hensyn til forutsetninger for utbygging innenfor planområdet.

2. Avgrensning etter type tiltak

Utbyggingsavtale forutsettes inngått før igangsettingstillatelse gis, der utbygging i henhold til vedtatt arealplan (kommuneplanens arealdel, kommunedelplan, reguleringsplan eller bebyggelsesplan) med tilhørende bestemmelser også forutsetter bygging av offentlige anlegg og/ eller tilpasning til slike anlegg. Med offentlige anlegg menes alle anlegg/tiltak som er vist som offentlig regulerte formål i arealplanen eller som følger av bestemmelser til planen, for eksempel offentlige trafikkanlegg og offentlige friområder. Offentlige anlegg omfatter også ledninger for vann, avløp, fjernvarme o.l.

3. Boligsosiale tiltak

Utbyggingsavtale forutsettes inngått der det fra kommunens side er ønskelig å regulere antallet boliger i et område, største og minste boligstørrelse, eller å stille krav til bygningers utforming. Det samme gjelder der kommunen eller andre skal ha forkjøpsrett eller tilvisningsrett til en andel av boligene.

2.4.4 KRAV TIL LEKEAREALER

Ved omdisponering av arealer som i planer er avsatt til uterom, fellesareal, friområde eller uteområde til skoler og barnehager, som brukes til eller er egnet for lek, skal det gjennomføres en totalvurdering av leke plassituasjonen og skaffes fullverdig erstatning dersom vurderingen tilsier det. Erstatning bør også skaffes ved utbygging eller omdisponering av uregulert areal som barn bruker som lekeareal.

Alle offentlige lekeområder skal ha mest mulig trafiksikker adkomst og være tilgjengelige og tilrettelagt for orienterings- og bevegelseshemmede der dette er terrengmessig mulig. Barn og unge bør få uttale seg om hvilke aktiviteter det skal legges til rette for. Større leke- og flerbruksområder bør legges i tilknytning til turdrag eller andre større grøntområder.

Vedlegg

Det vises til stortingsmeldinger og andre offentlige dokumenter som støtter opp under punkt 1 viktige nasjonale målsettinger:

”Sikre et oppvekstmiljø som gir barn og unge trygghet mot fysiske og psykiske skadevirkninger...”

Følgende meldinger tar alle opp forhold knyttet til barn og unges oppvekstmiljø, helse og levekår:

St.meld. nr 23 (2001-2002) Bedre miljø i byer og tettsteder

St.meld. nr 16 (2002-2003) Resept for et sunnere liv Norge, Folkehelsepolitikken

Handlingsplan for fysisk aktivitet 2005-2009: Sammen for fysisk aktivitet

Departementenes strategi: *Barnas framtid. Nasjonal strategi for barn og unges miljø og helse 2007-2016,*

St.meld. nr 21 (2004-2005) Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand

St.meld. nr 20 (2006-2007) Nasjonal strategi for å utjevne sosiale helseforskjeller

St.meld. nr 26 (2006-2007) Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand

Regjeringens mål og innsatsområder i statsbudsjettet xxxx: Satsing på barn og ungdom.

(vedlegg til det årlige statsbudsjettet – gis ut hvert år av Barne – og likestillingsdepartementet)

Regjeringens forslag til ny plandel i Plan- og bygningsloven:

Ot. prp nr 32 (2007-08) Om lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven)(plandelen).

Under er opplistet et utvalg stortingsmeldinger og andre offentlige dokumenter som etter 2001 støtter opp under rikspolitiske retningslinjer for barn og unge punkt 1 Viktige nasjonale mål er å

”Sikre et oppvekstmiljø som gir barn og unge trygghet mot fysiske og psykiske skadevirkninger...”

St.meld. nr 23 (2001-2002) Bedre miljø i byer og tettsteder

Barn er blant de grupper i befolkningen som bruker utearealene mest, og for dem har nærmiljøet særlig stor betydning.

Utearealenes utforming har stor innflytelse på barn og unges hverdagsliv, deres utfoldelses- og valgmuligheter. Nærmiljøets kvaliteter er spesielt viktig for fysiske aktiviteter og sosialt samvær.

Kommunen bør gjennom planlegging legge til rette for at barn og unge gis gode muligheter for oppvekst og utvikling, bla med tanke på deres fysiske, sosiale og mentale vekst og evne til mestring av omgivelsene.

St.meld. nr 16 (2002-2003) Resept for et sunnere liv Norge, Folkehelsepolitikken

Det er også et samfunnsansvar å legge til rette og gi mulighet for en sunn oppvekst og sunne valg i forhold til kosthold, fysisk aktivitet og tobakk og rusmidler.

Handlingsplan for fysisk aktivitet 205-2009: Sammen for fysisk aktivitet

Fysisk aktivitet er en kilde til helse og trivsel. For barn er lek den viktigste måten å utforske, forstå og å takle tilværelsen på, og har stor betydning for barns motoriske, emosjonelle og sosiale utvikling...

Et nærmiljø med bolignære grøntområder og lekeplasser er viktig for at både barn, ungdom, voksne og eldre skal kunne utfolde seg trygt.

Departementenes strategi: *Barnas framtid. Nasjonal strategi for barn og unges miljø og helse 2007-2016,*

Barns levekår og omgivelser legger grunnlaget for helse i oppveksten og voksen alder. Målsettingen om å bidra til best mulig miljø og helse for barn og unge i alderen 0-20 år skal blant annet nås gjennom forbedring av barns og unges bo- og nærmiljø og forbedring av miljøet i skoler og barnehager (kun to av fem satsingsområder nevnes her)

St.meld. nr 21 (2006-2007) Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand

Det er påvist at egenskaper ved det fysiske miljøet påvirker aktivitetsnivået. Et gjennomtenkt utbyggingsmønster, trygge skoleveger og barnehager er vesentlig for barns mulighet til å være fysisk aktive.

Arealpolitisk mål: Ved boliger, skoler og barnehager skal det være god adgang til trygg ferdsel, lek og annen aktivitet i en variert og sammenhengende grønnstruktur med gode forbindelser til omkringliggende naturområder.

St.meld. nr 21 (2006-2007) Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand

Gode nærmiljøer for barn og unge karakteriseres av god tilgang på trygge og varierte boligområder for lek og aktiviteter, uten støy og forurensning.

Regjeringen vil håndheve rikspolitiske retningslinjer for barn og unge strengere. Hensynet til barn og unge og deres behov for gode og aktivitetsfremmende utearealer må tillegges avgjørende vekt ved avveining av ulike interesser i planleggingen.

Viktige arealpolitiske føringer: Byer og tettsteder skal utvikles slik at miljø, livskvalitet og helse fremmes gjennom god stedsforming og boligkvalitet, tilgjengelige utearealer med høy kvalitet og sammenhengende grønnstrukturer med gode forbindelser til omkringliggende naturområder.

St.meld. nr 20 (2006-2007) Nasjonal strategi for å utjevne sosiale helseforskjeller

Alle barn skal ha like muligheter til utvikling uavhengig av foreldrenes økonomi, utdanning og etnisk og geografisk tilhørighet. Grunnlaget for sosiale helseforskjeller legges tidlig og barndommen er en viktig periode i livet. Det er derfor nødvendig med tidlig innsats for å forebygge sosiale helseforskjeller.

Det bør derfor skapes ...trygge oppvekstvilkår gjennom barnehager, skoler og tjenester av høy kvalitet til barn og unge på tvers av sosiale skillelinjer.

Det er et mål at tiltak for å forebygge sosiale helseforskjeller skal få en større plass i kommuneplanens samfunnsdel, kommuneplanens arealdel og tematiske kommunedelplaner og reguleringsplaner. Vi har for eksempel indikasjoner på at det er klare sosiale forskjeller i fordeling av miljøforhold som støy, forurensning, tilgang på grøntområder trafiksikkerhet og lekeområder.

Satsing på barn og ungdom. Regjeringens mål og innsatsområder i statsbudsjettet 2008, Samlet oversikt. (Gis ut hvert år som vedlegg til statsbudsjettet, av Barne – og likestillingsdepartementet)

Regjeringen legger stor vekt på gode og trygge oppvekstkår for barn og unge. Hjem og nærmiljø er viktig for trivsel, trygghet og utvikling.

Barn og ungdoms oppvektvilkår er avhengig av kommunale prioriteringer av kvalitet og omfang av tjenester og tilbud.

Regjeringens forslag til ny plandel i Plan- og bygningsloven:

Ot. prp nr 32 (2007-08) Om lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven)(plandelen).

I forslag til ny plandel i plan- og bygningsloven foreslås formålsbestemmelsen som følger: § 1-1 lovens formål, 5 ledd: ”Prinsippet om universell utforming skal ivaretas i planleggingen og kravene til det enkelte byggetiltak. Det samme gjelder hensynet til barn og unges oppvekstvilkår.”

I kap 6 Merknader til de enkelte bestemmelsene, under Fellesbestemmelser, står følgende under *Merknader til § 1-1 Lovens formål*, *Hensynet til barns interesser er en videreføring av gjeldende bestemmelse. Unges interesser er føyd til.*